225392 - ھەنەفىي مەزھىپىدىكى پېشقەدەم ئالىملارنىڭ شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھغا بولغان قارىشى توغرىسىدا

سۇئال

ھەنەفىي مەزھىپىدىكى پېشقەدەم ئالىملارنىڭ شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھغا بولغان قارىشى قانداق؟، بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلى جاۋاپ

بارلىقگۈزەل مەدھىيىلەر ئالەملەرنىڭپەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر.پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا ۋەساھابىلىرىغا ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

ھەنەفىي مەزھەپئۆلىمالىرى ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرىنچىتۈرىدىكىلەر: ماتۇرىدىيە ياكى سوپىئىزىمچىلىق قارىشىكۈچلۈك بولغانلار بولۇپ، ئۇلار ئىبنى تەيمىيەرەھمەھۇللاھغا نىسبەتەن دۈشمەنلىكپوزىتسىيىسىدە بولىدۇ. پىقھشۇناس ئالىملارنىڭ قارىشىدائۇلارنىڭ ئىبنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھتوغرىسىدىكى سۆز-چۆچەكلىرىنىڭ ھېچ ئېتىبارىيوق كىشىلەردۇر. دىنى ئالىملار ئارىسىدا ئىجرا بولىۋاتقانقائىدە: دىنى ئالىملار بەزى ئۆلىمالارنىڭ بەزىستوغرىسىدىكى سۆزلىرىنى پەقەت دەلىل بىلەنسۆزلىگەندە ئاندىن قوبۇل قىلىدۇ. بۇ توغرىدائىبنى ئابدۇلبەر رەھمەھۇللاھ مۇنداقدەيدۇ: "بۇ مەسىلىدىكى توغرا قاراش، ئىلىمدەكامالەتكە يەتكەن، ئادىل، ئىشەنچلىك،ئىلىمگە كۆڭۈل بۆلىدىغان ئالىملار توغرىسىداباشقىلار ئەيىبلەپ سۆز قىلسا، ئەيىبلەشكەلايىق بولغان دەلىللەرنى كەلتۈرسە،گۇۋاھ-شاھىتلىرى بولسا، ئەيىبلىگۈچى ھەسەت،ئاداۋەت، بەسلىشىش قاتارلىق ئىشلاردىن سالامەت بولسا،سۆزىنىڭ راستلىقىغا قاراپ چىقىلغاندىن كېيىن، پىقھتەرەپتىن ئىسپاتلانسا ئۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭسۆزى قوبۇل قىلىنىدۇ". [ئىلىمنىڭ بايانى ۋە پەزىلىتى 2-توم 1093-1094-بەتلەر].

بىرىنچى تۈركۈمدىكىھەنەفىي ئۆلىمالىرىنىڭ ئىبنى تەيمىيەرەھمەھۇللاھغا قىلغانتەنە-تەنقىتلىرىنىڭ ھېچ دەلىل-ئىسپاتى يوق،پەقەت ئىبنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھبىلەن ئۇلار ئارىسىدىكى پىكىر ئوخشاشماسلىقتىن ئىبارەتتۇر.پىكىر-قاراشلار ئارىسىدا ئىختىلاپ، تالاش-تارتىش يۈز بەرگەندە،ئىختىلاپ قىلىشقۇچىلارنىڭ سۆزى شەرئەت پرىنسىپىغاتوغرىلىنىدۇ، كىمنىڭ سۆزى ھەق بولسا شۇنىڭسۆزى كۈچكە ئىگە بولىدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھتائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُواالرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنكُمْ ۖفَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِوَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ تەرجىمىسى: «ئىمۇمىنلەر! ئاللاھقا، پەيغەمبەرگەۋە ئۆزۈڭلاردىن بولغان ئىشئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار،ئەگەر سىلەر بىر شەيئىدە ئىختىلاپ قىلىشىپقالساڭلار، بۇ توغرىدا ئاللاھقا ۋەپەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار،

ئەگەرسىلەر ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمانكەلتۈرگەن بولساڭلار بۇ (يەنى ئاللاھنىڭكىتابىغا ۋە پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتىگەمۇراجىئەت قىلىش) سىلەر ئۈچۈن پايدىلىقتۇر،نەتىجە ئېتىبارى بىلەن گۈزەلدۇر.»
[سۈرە نىسا 59-ئايەت].

ئىمام قۇرتۇبىرەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھتائالانىڭ ﴿فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ﴾تەرجىمىسى: **« ئەگەرسىلەر بىر شەيئىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار»** دېگەن سۆزى يەنى سىلەر دىنى ئىشلاردىنبىرەر ئىشتا ئۆز-ئارا جىدەللەشسەڭلار،ئىختىلاپ قىلىشساڭلار، بۇ ئىشنىڭ ھۆكمىنى ئاللاھتائالانىڭ كىتابى بولغان قۇرئان كەرىمگەپەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ھايات بولسا،پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا، ۋاپات بولغاندىنكېيىن بولسا سۈننەتلىرىگە مۇراجىئەتقىلىڭلار دېگەن بولىدۇ. مۇجاھىد،ئەئمەش ۋە قەتادە قاتارلىق ئالىملارنىڭقارىشىمۇ شۇنداق، بۇ توغرا قاراش بولۇپ،بۇنىڭغا قوشۇلمىغان كىشىنىڭ ئىمانىدا مەسىلەبار. چۈنكى ئاللاھ تائالا ئايەتتە: ﴿إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾تەرجىمىسى:**«ئەگەر سىلەر ئاللاھقاۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمانكەلتۈرگەن بولساڭلار،»**دېگەن. [جامىئ لى ئەھكامىل قۇرئان 6-توم 433-بەت].

ئىككىنچى تۈردىكى ھەنەفىيئۆلىمالىرى، ئۇلار ئىلىملىك ۋە ئىنساپلىق ئالىملاربولۇپ، گەرچە ئۇلار بىلەن ئىبنىتەيمىيە رەھىمەھۇللاھ ئارىسىدا ئىختىلاپ بولسىمۇ،ئۇلارنىڭ ئىبنى تەيمىيەرەھىمەھۇللاھنىڭ ئىلىم ساھەسىدىكىئارتۇقچىلىقىنى، شۇنداقلا ئۇنىڭ يېتۈك ئالىمئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان.

بىر تۈۋەندە ئىنساپلىقئالىملارنىڭ ئىبنى تەيمىيەرەھىمەھۇللاھنىڭ ئىلمى ۋە پەزىلىتىنىئېتىراپ قىلغان مەدھىيە-ماختاشلىرىغا نەزەرسالايلى:

1- شەمسىددىن ئىبنى ھەرىرىيھەنەفىي رەھىمەھۇللاھ (ئۇ كىشىھىجرىيە 728-يىلى ئىبنى تەيمىيە بىلەن بىر يىلداۋاپات بولغان). ئىمام ئىبنى كەسىر رەھىمەھۇللاھبۇ كىشى توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: "قازىلارنىڭباشلىقى شەمسىددىن ئىبنى ھەرىرى ئەبۇ ئابدۇللاھمۇھەممەد ئىبنى سەپىيىددىن ئەبى ئەمىر ئوسمانئىبنى ئەبىل ھەسەن ئىبنى ئەبدۇل ۋەھھاب ئەلئەنسارىھەنەفىي، ھىجرىيە 653-يىلى تۇغۇلغان، ھەدىسئاڭلاش، ئۆگىنىش ۋە تەتقىقات ئىشلىرى بىلەنمەشغۇل بولغان، ھەنەفىي مەزھىپىدىكىمەشھۇر پىقھى كىتاب "ھىدايە"نى ۋايىغايەتكۈزۈپ ئۆگەنگەن. ئۇ پىقھىمەسىلىلەرنى بەك ياخشى چۈشىنىدىغان كىشى بولۇپ،دەمەشقنىڭ كۆپ جايلىرىدا دەرسئۆگەتكەن، ئاندىن دەمەشققە قازى بولغان،كېيىن مىسىرغا قازى بولۇپ، مىسىردا ئۇزۇن مۇددەتقازىلىق قىلغان، بۇ جەرياندا ئۆزىنىڭيۈز-ئابرۇيىنى ساقلىغان، ھېچ بىر كىشىدىن سوۋغاتقوبۇل قىلمىغان، ھەق بىلەن ھۆكۈم قىلىپمالامەت قىلغۇچىلارغا پەرۋا قىلمىغان.

ئۇ كىشى مۇنداق دەيتتى: ئىبنىتەيمىيە شەيخۇل ئىسسلام بولمىسا كىم بولىدۇ؟،ئۇ ئۆزىنىڭ بەزى سۆھبەتداشلىرىغا: شەيختەقىيددىن ئىبنى تەيمىينى ياخشى كۆرەمسىلەر؟دېگەندە، ئۇلار: ھەئە دېدى. ئۇكىشى:

ئاللاھ بىلەن قەسەمكى! مەن ئۇنى ياخشىكۆرگەندەك باشقا بىر نەرسىنى ياخشى كۆرمىدىم،دەيدۇ. ئۇ كىشى ھىجرىيە 728-يىلى 6-ئاينىڭ4-كۈنى ۋاپات بولغان ۋە جەسىتى قۇراپەدىگەن جايغا دەپنە قىلىنغان. [“ئەلبىدايەۋەننىھايە”دارۇلھىجرە باسمىسى18-توم 306-307-بەتلەر].

2-بەدرىددىن ئەيىنرەھىمەھۇللاھ، ئۇ كىشى بولسا ھەنەفىيمەزھىپىدىكى مەشھۇر ئالىملارنىڭ بىرى، ئۇ كىشىئۆزىنىڭ: “ئەلبىنايەتۇ شەرھۇل ھىدايە”ۋە ” سەھىھ بۇخارىينىڭ شەرھىسى بولغان “ئۇمدەتۇلقارى” ناملىق كىتابلىرى بىلەن مەشھۇر بولغان.

ئىمام ئەيىنرەھىمەھۇللاھنىڭ ئىبنى تەيمىيىگە بولغاناختىلاش-ئالقىشلىرىنى ئۈچ تۈرگە ئايرىشقا بولىدۇ:

بىرىنچىسى: بەدرىددىن ئەيىنرەھىمەھۇللاھ ئۆزىنىڭ “ئۇقەدۇلجىمان فى تارىخى ئەھلى زامان” ناملىق ئەسىرىدە، ئىبنىتەيمىيەنىڭ ئىسمى زىكىر قىلىنغاندا، ئۇنىڭئىلىم-مەرىپەت، ئېسىل-پەزىلەتلىرىنى ئېتىراپقىلىدىغان سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلىگەن،ئىمام ئەيىنى رەھىمەھۇللاھ ھىجرىيە 667-يىلىدىكى ۋەقەلەرنىبايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ھەران ئەھلىھەراندىن چىقىپ شامغا كەلدى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدامەشھۇر ئالىم تەقىيىددىن ئىبنى تەيمىيە دادىسىبىلەن بىرگە كەلگەن ئىدى، ئۇ ۋاقىتتائىبنى تەيمىيە ئاران ئالتە ياشتا ئىدى، ئۇنىڭئۆزىدىن كىچىك قېرىنداشلىرىدىن زەيىندىنئابدۇرەھمان ۋە شەرىپىدىن ئابدۇللامۇبار ئىدى”. [ئۇقەدۇل جىماندىن: مەمالىكھۆكۈمرانلىرىنىڭ دەۋرى 2/51].

ئىمام ئەيىنى رەھىمەھۇللاھھىجرىيە 683-يىلىدىكى ۋەقەلەرنى بايان قىلىپمۇنداق دەيدۇ: “شەيخۇل ئىسلام ئۇستازتەقىيىددىن ئەبۇل ئابباس ئىبنى تەيمىيەقەسائىين دىگەن جايدىكى سۇكرىييە دارۇل ھەدىسمەدرىسىسىدە دەرس بەرگەن. بۇ ھىجرىيە683-يىلى 1-ئاينىڭ 8- كۈنى دۈشەنبە ئىدى.ئۇنىڭ دەرىسگە شافىئى مەزھىپىدىكىقازىلارنىڭ باشلىقى شەيخ باھائىددىن ئىبنى زەكىي، شافىئىمەزھەپ پېشىۋالىرىدىن شەيخ تاجىدىن پەزارىي،شەيخ زەيىندىن ئىبنى مەرھەل، ھەنبەلىمەزھىپىدىكى شەيخ زەيىندىن ئىبنى مۇنجى قاتارلىق ئالىملارھازىر بولغان. بۇ كۈنى ئالاھىدە دەرس بولغان. شۇيىلى 3-ئاينىڭ 10-كۈنى جۈمە كۈندەتەقىيىددىن ئىبنى تەيمىيە نامازدىن كېيىن ئۆزئۈچۈن قۇرئان كەرىمنى تەپسىر قىلىشقاتەييارلانغان مۇنبەرگە چىقىپ قۇرئان كەرىمنىڭئەۋۋىلىدىن تەپسىر دەرسىنى باشلىغان،ئۇنىڭ دەرىسگە نۇرغۇن كىشىلەر ھازىربولغان، بۇ دەرس مۇشۇ ئۇسۇل بويىچەئىككى يىلدىن كۆپرەك داۋاملاشقان.” [ئۇقەدۇلجىماندىن: مەمالىك ھۆكۈمرانلىرىنىڭ دەۋرى 2-توم330-331-بەتلەر].

ئىمام ئەيىنرەھىمەھۇللاھ ھىجرىيە 694-يىلى ۋاپات بولغانلارنىبايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: “شەيخ، ئىمام،ئۇستاز، مەدرىسىنىڭ نۇتۇقچىسى، مۇپتى، قازى،شەرىپىددىن ئەھمەد ئىبنى شەيخ جامالىددىنئەھمەد ئىبنى نىمەت ئىبنى ئەھمەد ئىبنجەپەر ئىبنى ھۈسەيىن ئىبنى ھەمادئەلمەقدەسى شافىئىي، بۇ كىشى ھىجرىيە 622-

يىلىتۇغۇلۇپ، 694-يىلى 9-ئاينىڭ 17-كۈنى ۋاپاتبولغان بولۇپ بابى كىيسان قەبرىستانلىقىدا دادىسى بىلەنقېرىندىشىنىڭ يېنىغا دەپنە قىلىنغان. ئۇ كىشىكۆپ ئالىملاردىن دەرس ئاڭلىغان، ئىپسىل، ياخشى كىتابلارنىيېزىپ قالدۇرغان، غەزالىيە ۋە دارۇلھەدىس نۇرىيەدە ئوقۇتقۇچى بولغان، شامدىكىبەرانىيە مەكتىۋىدىمۇ دەرسبەرگەن، نۇرغۇن ئالىملارنىڭ پەتىۋابېرىشىگە رۇخسەت قىلغان. ئۇلارنىڭئىچىدە، شەيخ ئەبۇل ئاباباس ئىبنى تەيمىيەمۇپەتىۋا بېرىشگە رۇخسەت قىلىنغان. ئۇكىشى ئىبنى تەيمىيە بىلەن پەخىرلىنىپ مۇنداقدەيدۇ: مەن ئىبنى تەيمىيەنىڭپەتىۋا بېرىشگە ئىجازەت قىلدىم”. [ئۇقەدۇلجىماندىن: مەمالىكھۆكۈمرانلىرىنىڭ دەۋرى 3-توم 185-بەت].

ئىمام ئەيىنرەھىمەھۇللاھ ھىجرىيە 699-يىلى يۈزبەرگەن ۋەقەلەرنى بايان قىلىپ مۇنداقدەيدۇ: “يۇرتنىڭ چوڭلىرى ۋەشەيخ تەقىيددىن ئىبنى تەيمىيە بىرلىكتەموڭغۇللارنىڭ شامغا ئەسكەر باشلاپكەلگەن قوماندانى قازاننىڭ ئالدىغا بېرىپ شام خەلقىئۈچۈن ئەمنلىك تىلمەكچى بولىدۇ، ئۇلار699-يىلى 4-ئاينىڭ 3-كۈنى دۈشەنبەكۈنلۈكتە نەبەك دېگەن جايداموڭغۇللارنىڭ قوماندانى بىلەن كۆرۈشىدۇ،شەيخ ئىبنى تەيمىيە بۇ ئۇچرىشىشتا مۇسۇلمانلارنىڭمەنپەتىنى قوغداپ ناھايىتى جانلىق سۆزلەيدۇ،بۇنىڭ مۇسۇلمانلارغا ناھايىتى كۆپ پايدىسىبولىدۇ”. [ئۇقەدۇل جىماندىن: مەمالىكھۆكۈمرانلىرىنىڭ دەۋرى 4-توم29-30-بەت].

ئىككىنچى: ئىمام ئەيىنىڭشەيخ ئىبنى تەيمىيەنى مەدھىيەلىشى. ئىبنىناسىرىددىن دەمەشقى رەھىمەھۇللاھ ئىبنىتەيمىيەگە تەنە قىلغانلارغا رەتقايتۇرۇپ: “شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيەنىكاپىر دەپ گۇمان قىلغانلارغا تولۇق رەددىيە”دېگەن ئەسەرنى يازىدۇ. ئىمام بەدرىددىنئەيىنى رەھىمەھۇللاھ بۇ كىتابتا ئۇنى ماختاپمۇنداق دەيدۇ: “ھەممەيلەنگەمەلۇمكى، شەيخۇل ئىسلام ئىمام، يېتەكچىئۇستاز تەقىيددىن ئىبنى تەيمىيەئەخلاق-پەزىلەتلىك، ئىلىم-مەرىپەتلىكيېتۈك ئالىمدۇر. بۇ كىشى دىننى ساپلاشتۇرۇش،مۇلھىد، زىندىقلارغا رەت قايتۇرۇش،پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا نىسبەت بېرىپرىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلەرنىڭ راستلىرى بىلەنتوقۇلمىلىرىنىڭ ئايرىسىنى ئايرىش، ساھابىلار ۋەتابىئىنلاردىن كەلگەن ئەسەرلەرنىڭ توغرىسىنىئايرىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىۋاتىدۇ.ئۇنىڭ كىتابلىرى ھەممە تەرەپكەكەڭ تارالدى، يازغان كىتابلىرىدا ئازغۇنلۇق ياكى ئۈممەتنىبۆلۈنۈشكە ئىلىپ بارىدىغان بىر نەرسە يوق،ئۇنىڭغا تەنە قىلىنغان زىيارەت ۋە تالاقمەسىلىلىرى بولسا، مەزھەپ ئالىملىرى ئارىسىدىكى ئىجتىھادىمەسىلە بولۇپ، ئىجتىھاد قىلغۇچى ھەر ئىككىلاھالەتتە ئەجىر-ساۋابقا ئېرىشىدۇ،ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىجتىھاد قىلغۇچىغا مالامەت،تاپا-تەنە قىلىنمايدۇ. ئەمما ئۇلارئۆچمەنلىك ۋە ھەسەت قىلغانلىقتىنشۇنداق قىلىدۇ. ئىبنى تەيمىيە بولسا ھەدىس ئىلمى،تەپسىر، پىقھى ۋە ئۇسۇل پىقھى قاتارلىقپەنلەرنى بىكىتىش ۋە ساپلاشتۇرۇشتاتەڭدىشى يوق يېتىشكەن تەقۋادار،پەزىلەتلىك بىر ئالىم. ئۇ بىدئەتچىلەرگەقارشى سۇغۇرۇلغان قىلىچ، دىن ئىشلىرىنى مۇداپىئەقىلغۇچى، ياخشىلىققا بۇيرۇپ، يامانلىقتىنچەكلىگۈچى، ھىممەتلىك، ئىرادىلىك، قورقماس، ئاللاھنى كۆپزىكىر قىلىدىغان، نەپلە ناماز-روزا قاتارلىق ئىبادەتۋە پەزىلەتلىك ئەمەللەرنىئۆزىگە لازىم تۇتقان بىر ئالىمدۇر.” [ئەررەددۇلۋافىر 261-262-بەتلەر].

ئۈچىنچى: ئىمام بەدىرىددىنئەينى ئۆزىنىڭ "ئەلبىنايەتۇشەرھۇل ھىدايە" شۇنداقلا بۇخارىنىڭشەرھىسى "ئۇمدەتۇل قارى" ناملىقئەسەرلىرىدە ئىبنى تەيمىيەدىن نەقىل قىلىشقائالاھىدە كۆڭۈل بۆلگەن، مانا بۇ ئىمامئەينىنىڭ ئىبنى تەيمىنىڭ ئىلىم-مەرىپەتتىكئورنىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

3- موللا ئەلى قارىرەھىمەھۇللاھ شەيخۇل ئىسلام ئىبنىتەيمىيە ۋە ئۇنىڭ شاگىرتى ئىبنى قەييىمنىمۇداپىئە قىلىپ، ئۇلارغا قارىتىلغانتۆھمەتلەرگە رەددىيە بېرىپ مۇنداقدەيدۇ: "مەدارىج سالىكىين" ناملىقئەسەرنىڭ شەرھىسى بولغان" مەنازىلىسائىرىين" دېگەن كىتابنى ئوقۇغان كىشى ئۈچۈن ئىبنىتەيمىيە ۋە ئىبنى قەييىمئىككەيلەننىڭ ئەھلى سۈننەۋەلجامائە ئالىملىرىنىڭ كاتتىلىرى ۋە ئىسلام ئۈممىتىنىڭھەقىقى ئەۋلىيالىرى ئىكەنلىكى ئوچۇق ئاشكارابولىدۇ". [مۇشكاتۇل مەسابىھنىڭ شەرھىسمىرقاتۇل مەپاتىھ 8-توم148-بەت. جەمئۇلۋاسائىل فى شەرھى شەمائىل1-توم168-بەت].

4- "تاجۇل ئەرۇس مىنجەۋاھىرىل قامۇس" ۋە"ئۇقۇدۇل جەۋاھىرۇل مەنىيپەفى ئەدىللەتى مەزھەپ ئىمام ئەبۇ ھەنىيپە"ناملىق ئەسەرلەرنىڭ ئاپتورى مۇرتەزازۇبەيدى ئەلھەنەفي رەھىمەھۇللاھئۆزىنىڭ ئەسەرلىرىدە شەيخۇل ئىسلامئىبنى تەيمىيەنى بىر قانچە ئورۇندا "بۈيۈكئالىم ۋە ئىسلام پېشۋاسى" دەپسۈپەتلەپ مۇنداق يازىدۇ: بۈيۈك ئالىمئەبۇل ئاباس ئەھمەد ئىبنى ئابدۇل ھەلىمئەلھەنبەلى ئىبنى تەيمىيە نامى بىلەنتونۇلغان مەشھۇر ھەدىسشۇناس ئالىمدۇر."[تاجۇل ئەرۇس 31-توم351-بەت].

5- بۈيۈك ئالىم ئىبنى ئابىدىنرەھىمەھۇللاھ، ئۇ كىشى ئۆزىنىڭمەشھۇر "رەددۇل مۇھتار ئەلا دۇررەلمۇختار" ناملىق ئەسىرىدە، ئىبنى تەيمىيەرەھىمەھۇللاھنى بىر قانچە ئورۇندا "ئىسلامپېشۋاسى ۋە ھاپىز" دەپسۈپەتلەپ: "مەن شەيخۇل ئىسلام ئىبنىتەيمىيەنىڭ "سارىمۇل مەسلۇل"ناملىق كىتابىدا مۇنداق كۆردۈم" دەيدۇ. [رەددۇلمۇھتار ئەلا دۇررەل مۇختار 6-توم345-بەت].كىيىن ئىبنى ئابىدىن رەھىمەھۇللاھ ئىبنى تەيمىيەنىڭھەنەفي مەزھىپىگە نىسبەت بېرىلگەنسۆزىنى نەقىل قىلىپ، ئۇ سۆزگە ئىلاۋەيېزىپ مۇنداق دەيدۇ: "بىزنىڭمەزھىبىمىزدىكىلەردىن بۇ سۆزنى ئوچۇقسۆزلىگەنلەرنى كۆرمىدىم، لېكىن ئىبنىتەيمىيە ئۇ سۆزنى بىزنىڭ مەزھىبىمىزدىننەقىل قىلغان، ئىبنى تەيمىيە ئىشەنچلىك، سۆزىقوبۇل قىلىنىدىغان كىشىدۇر." [رەددۇل مۇھتارئەلا دۇررەل مۇختار 6-توم 346-بەت].

مانا بۇ ھەنەفىيمەزھىپىدىكى بۈيۈك ئالىم ئىبنى ئابىدىننىڭ شەيخۇلئىسلام ئىبنى تەيمىيەنىڭ ئىلمى قابىلىيىتى ۋەئۇنىڭ پەزىلىتىنى ئېتىراپ قىلغانلىقى،ھەنەفي قارىشىنى بېكىتكەن مەسىلىدەئۇنىڭ سۆزىگە تايانغانلىقى ۋە ئۇنىئىشەنچلىك، سۆزى قوبۇل قىلىنىدىغان ئالىم دەپسۈپەتلىگەنلىكى يېتەرلىكتۇر. بىز بۇمەسىلىدە يۇقىرقى قۇرلارنى يېتەرلىك دەپقارايمىز. كىمكى بۇ ھەقتە تېخىمۇچوڭقۇر ئىزدەنسە، تېخىمۇ كۆپمەلۇماتلارنى ھاسىل قىلىدۇ.

ئاللاھ ھەممىدىن ياخشىبىلگۈچىدۇر.